

ՄԵՐ ԱՌԱՋԻՆ ԵՐԿՈՒ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉՆԵՐԸ

(Քարոզ խոսված 1965 թ. դեկտեմբերի 5-ին, Մայր Տաճարում,
Ս. Թադեոս և Ս. Բարթողիմեոս առաքյալների տոնի առթիվ)

«Ժիր մշակ անպարտելի կարողիկէ եկեղեցայ,
և պսակ պարծանաց հաւատացելոց»:

Հայաստանյայց Առաքելական Ս. Եկեղեցին, երախտագիտութեամբ և մեծ կարեւորութեամբ, տոնախմբում է հիշատակը իր հիմնադիր առաքյալների:

Կան դեպքեր և դեմքեր մեր ազգային-եկեղեցական կյանքում, որոնք մնայուն արժեք են ներկայացնում և միշտ պայծառ են մնում ժողովրդի սրտում:

Այդպիսի դեմքերը «յորովայնէ ընտրեալ» ենք են, ժողովրդի, Եկեղեցու կյանքում «կոչվածները», որոնք կյանքի որևէ մեկ վիճակից Աստուծո կողմից կանչվում են դեպի գործի ասպարեզ:

Ահա այսպիսի կոչում ունեցող մարդիկ էին մեր առաջին երկու առաքյալները: Երևակայեցեք Գալիլիայի ծովակը և բարի ու համեստ ձկնորսները, որոնք կանչվել էին Աստուծո թագավորության դեսպանության երկրի վրա, ժողովուրդների մեջ:

Ս. Թադեոսը և Ս. Բարթողիմեոսը Քրիստոսի աշակերտներից են: Քրիստոս եկավ նրանց մոտ, նայեց նրանց աչքերի խորքը, տեսավ նրանց սրտերի մաքրությունը և հոգու բարի եռանդը, «կոչեց» նրանց իր գործի առաքելության:

Ս. Թադեոս և Ս. Բարթողիմեոս երեք տարի սովորեցին Վարդապետի մոտ, մերթ լեռների բարձունքներում, մերթ ժայռերի ծերպերում, մերթ ծաղկալից մարդագետիներում, հաճախ Գալիլիայի ծովակի եզրին կամ նրա կապուտակ ջրերի վրա և նույնիսկ Գեթսեմանիի պարտեզում: Հարուստից հետո Քրիստոս իր սիրելի աշակերտներին պատվիրեց նրանց սպասել Երուսաղեմում՝ Միսթարի: Ս. Հոգու այցելության:

Իջավ սպասված Ս. Հոգին, տվեց առաքյալներին առատապես աստվածային շնորհներ, զարդարեց նրանց երկնային լույսով, արբեցրեց, լցրեց նրանց իմաստութեամբ և բոցավառ սուրբ զգացումներով:

Եվ առաքյալները գնացին աշխարհով մեկ քարոզելու Տիրոջ խոսքը:

Մեր երկիրն ու մեր ժողովուրդն էլ լուսավորվեցին մեծ ավետիսով, աստվածային շնորհը մեր վրա ևս ծաթեց: Երկու առաքյալներ եկան Հայաստան աշխարհ:

Ս. Թադեոս և Ս. Բարթողիմեոս Հայաստանում «զխաւար կոապաշտութեանցն վանեցին և զլոյս գիտութեան յընդհանուր յերկրի [Հայոց] ծաւալեցին» (շարական):

Ս. Թադեոսը Ավետարանում կոչվում է Ղեբեոս և կամ Հուդա Հակոբյան: Նրա քարոզության դաշտը հանդիսացավ նախ Ասորիքը, Եդեսիան Արգար Թագավորի օրոք, և ապա բուն Հայաստան, ուր ծավալվեց առաքելական բեղուն և արդյունավետ գործունեություն:

Ս. Բարթողիմեոսը Հովհաննու Ավետարանում հիշված Բարի Նաթանայելն է, որի մասին Հիսուս վկայեց. «Ահա այր, յորում ոչ գոյ եննգութիւն»: Նաթանայելի թափանցող միտքը Քրիստոսի անձի մեջ տեսավ ու վկայեց «Որդին Աստուծոյ» և Մեսիային, որին սպասում էր Հրեա ժողովուրդը: Արդարև, Նաթանայել առաջինը եղավ, որ Քրիստոսին դավանեց «Որդի Աստուծոյ» և դրա համար էլ կոչվեց «Նախադավան»:

Ս. Բարթողիմեոսի քարոզության դաշտը հանդիսացան Հնդկաց և Պարթևաց աշխարհները և հուսկ ապա Հայաստանը, որտեղ նա մուտք գործեց Ատրպատականի վրայով և Արտաշատի բլրի վրա հանդիպում ունեցան մեր երկու առաջին լուսավորիչներ Ս. Թադեոսն ու Ս. Բարթողիմեոսը: Ս. Թադեոսի առաքելությունն ու քարոզությունը ընթացավ Արտազ գավառում, ուր նրա անվան կա Ս. Թադեի վանքը, ապա Ս. Բարթողիմեոսին՝ Հեր, Զարեանդ և Անձակացյաց աշխարհներում և Աղբաղում, ուր գտնվում է մեծ առաքյալի անվան նշանավոր վանքը:

Երկու առաքյալները տարիներ շարունակ քարոզեցին ու բժշկեցին, մխիթարեցին և կարողացան շահել հետևորդներ, նոր կրոնի զավակներ: Նրանց կյանքը հեշտ չեղավ Հայոց աշխարհում. նրանք մեծ զոհողություններ հանձն առին, անարգվեցին, ծեծվեցին, հալածվեցին, բայց երբեք չտկարացան:

Հայոց Սանատրուկ Թագավորի դուստրը՝ Սանդուխտ, քրիստոնյա դարձավ: Սանատրուկ ամեն ճիգ թափեց նրան ետ կանգնեցնելու նոր վարդապետության հարելուց, բայց անհնար եղավ: Կատաղած Թագավորը նահատակել տվեց իր դստեր. Սանդուխտ կույսը արժանացավ նահատակության պսակին: Շատ շատեր մարտիրոսացան նոր կյանքի համար և նրանց արյան վրա թափվեցին նաև սրբազան առաքյալների արյունները, որպեսզի նրանց արյամբ Հայաստանյայց Եկեղեցու շաղախը պատրաստվի, լինելու համար ամուր, անսասան, դիմանալու համար դարերի ու արևկոծությանց: Արիւն մարտիրոսաց՝ սերմն Եկեղեցւոյս:

Քրիստոնեությունը ծածուկ կերպով քարոզվել ու տարածվել էր, որպես նոր կրոն Հայաստան աշխարհում: Ամեն տեսակի հալածանքներ և տառապանքներ եղան ու մնա-

ցին «ծայն բարբառոյ յանասլատի»: Քրիստոնեություն լույսը սկսել էր ջերմացնել սրտերն ու մտքերը և մարդասիրության, արդարության ու հավասարության գաղափարախոսությունը նոր կյանք դարձել, որը հաճելի էր ու պաշտելի՝ խոնարհ զանգվածների համար:

Առաքելական հաջորդությունը հաստատվել էր Հայոց աշխարհում: Ս. Թադեոս և Ս. Բարթողիմեոս առաքյալներից հետո, նրանց աշակերտները շարունակեցին քարոզություն գործը ծածկապես: Հայ Եկեղեցու պատմությունը տալիս է մեզ մի շարք եպիսկոպոսների անուններ, որոնք Հայաստանյայց Եկեղեցու հայրապետներն են եղել: Եվսերիոս Կեսարացի եկեղեցական պատմիչն ևս իր աշխատության մեջ հիշում է Մեհրուժան հայոց հայրապետի անունը, որ Գ դարի վաթսուհակն թվականներին Աղեքսանդրիայում եղել է հայտնի և ծանոթ դեմք, և որին Աղեքսանդրիայի Դիոնիսիոս հայրապետը գրել է մի նամակ ապաշխարության հարցի շուրջ: Հայաստանում, առաքելական քարոզությունից հետո, քրիստոնեությունը շարունակվել է, ապրել ու գործել որպես կենդանի կրոն: Ահա՛ ժիւր մշակների գործը մեր Եկեղեցու հիմնական գործում:

Հայերը, քրիստոնեությունից առաջ, անկրոն ժողովուրդ չեն եղել: Նրանք պաշտել են աստվածների արձաններ, կուռքեր, նրանց մատուցել են զոհեր, ունեցել են հատուկ տոնական օրեր, արարողություններ, կատարել են ուխտագնացություններ դեպի հեթանոսական մեհյաններն ու սրբատեղիները:

Քրիստոնեությունը սակայն միաստվածյան կրոն էր, ճշմարտության և սիրո կրոն, որը մարդուն բարձրացնում էր բարոյական կատարելության, թույլ էր տալիս մարդկային մտքին և հավիտենական կյանքի հույս էր ներշնչում:

Քրիստոնեությունը վերափոխեց մեր ժողովրդի հոգեբանությունը, ազնվացրեց նրա նկարագիրը, բացավ նրա հոգին լույսին և ստեղծագործ, ճշմարիտ կյանքին, մի համեստ վարդապետի ձեռքով մեզ տվեց գիր ու գրականություն, տվեց մեզ մեծ մշակույթ՝ բանաստեղծություն, նկարչություն և երաժշտություն, և իր համամարդկային գաղափարներով, հայ ժողովրդին դարձրեց տեսիլքի և խոյանքի առաջադեմ ժողովուրդ:

Քրիստոնեությունը հայացավ այս սուրբ հողի վրա:

Ահա հավիտենական Ս. էջմիածինը, Հայրապետական Գահը մեր առաքելահիմն Ս. Եկեղեցու, իր Գահակալով: Այսօր էլ մեզ հետ են մեր սրբազան առաքյալները, որոնք

հսկում են այս Գահի վրա և այս Գահի Գահակալի միջոցով առաջնորդում են մեզ: Նրանք որպես մեծագույն ավանդ թողին մեզ Ս. Էջմիածնի ամենայն հայոց Հայրապետական Մայր Աթոռը:

Հայաստանյայց Առաքելական Ս. Եկեղեցին իզուր չէ, որ իր Տոնացույցում տեղ է տվել սրբազան առաքյալների հիշատակի տոնախմբության: Այս օրը մեզ համար վերանորոգման օր է, քսան դարերի պատմություն ունեցող մեր Եկեղեցու հիմնադրման տոնը, որը կատարում ենք ուրախությամբ ամեն տեղ, «մինչև յանկիւնս սեղանոյ»:

Ո՛վ աստվածային հրաշք, արդյոք այսօր մեզ հետ չե՞ն, այս կամարների տակ, մեր

երանելի և սուրբ առաքյալների հոգիները, Հայաստանյայց Եկեղեցու սյուները, հայ ժողովրդի առաջին լուսավորիչները՝ Ս. Թադեոս և Ս. Բարթողիմեոս առաքյալները:

Թո՛ղ պայծառ մնա մեր լուսավորիչների՝ սուրբ հավատը: Թո՛ղ պայծառ մնա նրանց հիմնած Ս. Եկեղեցին: Թո՛ղ այցելեն մեզ և մարտակից լինեն մեր լուսավորիչ հայրերը, մեր դժվարությանց և ուրախությանց օրերին, և թո՛ղ Աստուծո օրհնությունը անպակաս լինի մեր բոլորի վրայից:

Ամեն:

ՆԵՐՍԵՍ Ծ. ՎՐԴ. ՊՈԶԱՊԱԼՅԱՆ

